

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

**Dvojrole sociálního pracovníka SPOD:
doprovázení náhradních rodin a ochrana dětí**

Bakalářská práce

Autor: Eva Justová
Studijní program: SPB Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Štech, Ph.D.

Hradec Králové

2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Eva Justová

Studium: U13109

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název bakalářské práce: **Dvojrole sociálního pracovníka SPOD : doprovázení náhradních rodin a ochrana dětí**

Název bakalářské práce AJ: A dual role of an SPOD social worker : accompanying foster families and protection of children

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Definice náhradní rodinné péče, doprovázení náhradních rodin, jejich podpora, kontrola a vzdělávání v rámci uzavření dohod o výkonu pěstounské péče. Zhodnocení role sociálního pracovníka OSPOD, klíčového pracovníka doprovázející organizace. Zvolené metody a techniky: kvalitativní výzkum - polostrukturované rozhovory se sociálními pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany dětí.

MATOUŠEK, Oldřich *akol.*. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0211-0.
NOVOTNÁ, Věra, Eva Burdová a Jana Riedlová Jurková, Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, 1.vydání, Olomouc: Anag.2014. ISBN 978-80-7263-914-4. MOTEJL, Otakar, Iva Černá, Klára Panovská a Petra Matyášová. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv, RODINA A DÍTĚ. Brno: ASPI.2007

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky,
Ústav sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Štěch, Ph.D.

Oponent: JUDr. Olga Sovová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Holohlavech dne 11.4.2016

Eva Justová

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Ondřeji Štechovi Ph.D. za ochotu, cenné rady a odborný dohled, který mi při psaní bakalářské práce věnoval.

Abstrakt

JUSTOVÁ, Eva. *Dvojrole sociálního pracovníka SPOD: doprovázení náhradních rodin a ochrana dětí*. Hradec Králové, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce.

Tato práce se zabývá dvojrolí sociálního pracovníka OSPOD při doprovázení náhradních rodin, kdy sociální pracovník působí v náhradní rodině jako klíčový pracovník OSPOD, ale také jako klíčový pracovník doprovázející organizace rodiny. Cílem práce je zjištění, zda sociální pracovníci OSPOD vnímají tuto dvojroli s určitými dilematy, zda dochází ke střetu zájmů, jakým způsobem k dilematům přistupují, jak je zvládají a jak s nimi dále pracují.

V teoretické části se budu věnovat základním informacím k danému tématu, jako je sociální práce, sociálně-právní ochrana dětí, dilemata, rozdílnost rolí sociálního pracovníka, podpora a kontrola. Z metodologických postupů jsem zvolila metodu kvalitativní, kdy byly provedeny rozhovory s pracovníky oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Potřebná data byla získána i studiem a analýzou dokumentů. Závěry bakalářské práce mohou být přínosem zejména pro sociální pracovníky OSPOD, ale i pro další zkvalitnění koncepce výkonu náhradní rodinné péče a zamyšlení se nad případnými legislativními změnami.

Klíčová slova: sociálně-právní ochrana dětí, náhradní rodinná péče, sociální práce, sociální pracovník, dilema, podpora náhradních rodin, kontrola

Abstract

JUSTOVÁ, Eva. *A dual role of an SPOD social worker: accompanying foster families and protection of children*. Hradec Králové, 2016. Bachelor Degree Thesis. Univerzity of Hradec Králové.

A dual role of an SPOD social worker: accompanying foster families and protection of children.

This bachelor thesis deals with a dual role of an OSPOD social worker while accompanying foster families when the social worker is active as an OSPOD key worker in a foster family, but also as a key worker accompanying family organisations. The aim of this thesis is to find out whether social workers perceive this double role with certain dilemmas, whether there is a conflict of interests, what is their attitude to these dilemmas, how they deal with them and how they continue working with them.

In the theoretical part I will pay attention to basic information connected to this topic, such as social work, social and legal protection of children, dilemmas, different roles of a social worker, support and supervision. As for methodology, I have chosen a qualitative method which means several workers of a department for social and legal protection of children have been interviewed. Required data have been also obtained by studying and analyzing documents. The conclusions of this thesis can be particularly beneficial for social workers OSPOD, but also for the improvement of the foster care performance and for the reflection on possible legislative changes.

Key words: social and legal protection of children, foster families, social work, social worker, dilemmas, foster families support, supervision

Seznam použitých zkratek

OSPOD	oddělení sociálně-právní ochrany dětí
zákon o SPOD	zákon o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. (v plat. znění)
PP	pěstounská péče
OZ	občanský zákoník č. 89/2012 Sb. v platném znění
NNO	nestátní nezisková organizace
NRP	náhradní rodinná péče

Obsah

Úvod	10
TEORETICKÁ ČÁST	13
1. Sociálně-právní ochrana dětí	13
1.1 Náhradní rodinná péče	14
1.1.1 Osvojení	15
1.1.2 Pěstounská péče	16
1.1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	16
1.1.4 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče	17
1.1.5 Poručenství	18
1.1.6 Dohody o výkonu pěstounské péče	18
2. Sociální práce	20
2.1 Profesionální sociální pracovník	20
2.1.1 Sociální pracovník OSPOD	21
2.1.2 Klíčový sociální pracovník	22
2.2 Etika sociální práce	24
3. Dilemata sociální práce	25
3.1 Moc a pomoc	26
EMPIRICKÁ ČÁST	27
4. Empirické výzkumné šetření	27
4.1 Formulace hlavního a dílčích cílů výzkumu	27
4.1.1 Transformační tabulka	28
4.1.2 Odůvodnění volby výzkumné strategie	28

4.1.3 Odůvodnění volby a identifikace výzkumného souboru	29
4.1.4 Popis sběru dat.....	30
4.1.5 Strategie a zpracování získaných údajů.....	30
4.1.6 Rizika výzkumu.....	31
4.2 Analýza dílčích cílů.....	31
4.3 Shrnutí empirické části.....	34
Závěr	38
Seznam literatury	40
Seznam tabulek.....	44
Přílohy	

Příloha A

Úvod

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z důvodu vlastních zkušeností a osobních dilemat, kdy jako klíčový pracovník oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) pro náhradní rodinnou péči jsem v pěstounských rodinách působila současně i jako doprovázející pracovník náhradních rodin. Od účinnosti novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. v platném znění (dále jen zákon o SPOD) se od 1. 1. 2013 práva a povinnosti pěstounů ukotvily v legislativní normě. Mezi novou povinnost pěstounů patří mimo jiné i uzavření dohody o výkonu pěstounské péče, kterou mohou uzavřít s obecním úřadem obce s rozšířenou působností, oddělením sociálně-právní ochrany dětí nebo s nestátní neziskovou organizací, která má pověření k výkonu SPOD a k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče. Každá „náhradní rodina“ je v úzké spolupráci se svým klíčovým pracovníkem, na kterého se obrací se svými dotazy a potřebami. Pracovník rodinu doprovází, podporuje ji a snaží se rodině být nápomocen při zajišťování jejich práv a povinností a to vše s ohledem na potřeby nezletilého dítěte v náhradní rodinné péči. Vzhledem k tomu, že může být doprovázející organizací pěstounů i obecní úřad obce s rozšířenou působností, jmenovitě orgán sociálně-právní ochrany dětí, často jsou role sociálních pracovníků spojeny u jednoho pracovníka, který s rodinou pracuje. Jedná o zcela rozdílné role, každý z pracovníků má v rodině jinou úlohu a jiné kompetence. Pracovník sociálně-právní ochrany dětí pracuje s mocí, v rodinách často plní funkci dozoru, klíčový pracovník doprovázející rodiny je spíše náhradní rodině podpůrným a provázejícím odborníkem. Proto mnohdy dochází ke kolizi zájmů a sociální pracovník je vystaven vzniku etických dilemat.

Hlavním cílem výzkumu bude zhodnocení pozitiv a negativ dvojrole sociálního pracovníka OSPOD pro náhradní rodinnou péči, zhodnocení jeho pozice klíčového pracovníka náhradní rodiny, který současně může být i klíčovým pracovníkem doprovázející organizace pěstounů. Dvojrole vzhledem k rozdílnému statusu, odlišným kompetencím, ale i možnostmi užití moci na straně pracovníka OSPOD mohou být příčinou kolizí a vzniků dilemat. Dílčím cílem zkoumání bude posouzení dvojrole sociálním pracovníkem OSPOD, zhodnocení zákonné možnosti uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče (dále jen dohody o výkonu PP), zhodnocení pozice sociálního pracovníka pro náhradní rodinnou péči. Druhým dílčím cílem bude vyhodnocení rizik spojených s dvojrolí sociálního pracovníka a s následným

vznikem dilemat. Třetím dílčím cílem bude zmapování reflexe dilemat a jejich zvládání v rámci profese sociálního pracovníka.

Etická dilemata provázejí každého sociálního pracovníka, který v kolizních situacích spojených s výkonem SPOD balancuje¹ mezi pomocí a kontrolou. U pracovníků OSPOD, kteří jsou současně i klíčovými pracovníky náhradních rodin, je hranice mezi pomocí a kontrolou velmi slabá, zejména s ohledem na odlišnou roli a následnou práci v rodině.

Povinnost pěstounů uzavírat dohodu o výkonu PP péče je upravena krátkou dobu, OSPODy od účinnosti novely zákona o SPOD nebyly zcela jednotně připraveny a metodicky informovány o dané problematice. V praxi tyto změny měly často za následek chaotičnost a nepřipravenost systému. Velmi často se funkce pracovníka OSPOD kumulovala s nově zavedenou funkcí klíčového pracovníka doprovázející organizace. Sociální pracovník je tímto sloučením postaven do dvojrole, kdy vykonává funkci pracovníka SPOD, který mimo jiné plní funkci kontrolní, ale také pozici klíčového pracovníka doprovázející organizace, který rodině plní funkci doprovodu, kvalifikované pomoci a asistence. Tato dvojrole je u sociálních pracovníků často diskutovaným tématem. Po provedeném zkoumání by mohly být výstupy z této bakalářské práce přínosem pro další rozšířenou studii o práci s dilematy sociálních pracovníků, při tvoření metodik, případně k dalšímu a podrobnějšímu zpracování tématu, který by mohl být podnětem k diskuzi odborné veřejnosti, ale i k připomínkování dané legislativy.

V bakalářské práci bude využita kvalitativní metodologie. Jako výzkumný nástroj je zvolen polostrukturovaný rozhovor, který bude proveden se sociálními pracovníky oddělení OSPOD, kteří na svém pracovišti mají nebo v minulosti měli uzavřeny dohody o výkonu pěstounské péče. K doplnění informací k výzkumu je možné využít i pozorování a analýzu dokumentů.

V teoretické části budou v kapitolách popsána témata úzce spojená s výzkumem. Nejdříve bude vysvětlen pojem sociálně-právní ochrany dětí, její legislativní ukotvení, její úloha a poslání. Podkapitoly rozvádějí pojem náhradní rodinná péče, její formy a určitá specifika. V druhé kapitole se budu zabývat obecným pojmem sociální práce, rolí sociálních

---

¹ **Balancování mezi pomocí a kontrolou** – Laan (1998.119-122) ve své knize Otázky legitimace sociální práce říká, že sociální pracovníci se běžně pohybují na pomyslné „kladině“, ze které mohou snadno spadnout. Udržení se na této kladině není vůbec jednoduché

pracovníků OSPOD, rolí doprovázejících pracovníků. V poslední kapitole teoretické části se budu věnovat etice a etickým dilematům sociálního pracovníka.

V empirické části se budu zabývat zjišťováním názorů zkušených odborníků – sociálních pracovníků OSPOD, zda vnímají rozpory v této dvojroli, zmapováním případných dilemat, jakým způsobem vzniklá dilemata reflektují, jak s nimi dále v rámci své pracovní pozice pracují.

Význam mého výzkumného snažení spatřuji v upozornění na nedostatečné legislativní ukotvení uzavírání dohod o výkonu PP, upozornění na neslučitelnost obou rolí sociálních pracovníků, na nejednotnost systému a příčiny vzniku dilemat u sociálních pracovníků OSPOD, na které je kladena velká odpovědnost, jsou odborníky se širokým záběrem odborných znalostí, i když mezi veřejností nemá sociální pracovník vysokou prestiž a kladné hodnocení.

Velmi zajímavé a přínosné pro zmapování koncepcí náhradní rodinné péče vnímám rozšíření výzkumu o provedení rozhovorů s pěstouny, s pracovníky doprovázejících organizací a tyto výsledky výzkumu následně porovnat. Taková studie svým rozsahem odpovídá spíše diplomové práci v návazném magisterském studiu.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Sociálně-právní ochrana dětí

V této kapitole bude vysvětlen pojem sociálně-právní ochrany dětí, odvětví veřejného práva, kterým se ochraňují zájmy nezaopatřených dětí a kdy sociální pracovník by měl vždy jednat v zájmu a pro blaho nezletilých dětí.

„Sociálně-právní ochrana dětí představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, rodičovskou péči a život v rodině, identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, nezužíváním nebo vykořisťováním, a právě proto také úvodní ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí č. 359/1999 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), dále jen zákon o SPOD, zvýrazňuje sanaci rodiny, tj. působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže vyrůst ve vlastní rodině“ (Novotná, Burdová, Riedlová Jurková, 2014, s. 25). Pemová a Ptáček (2012, s. 13) zmiňují velmi podstatné slovní spojení *„zájem a blaho dítěte“*, které se promítá v oblasti naplňování lidských práv v systému moderní sociální politiky, ale je také projevem společenské odpovědnosti státu za ochranu a péči o slabší a potřebné.

Jak uvádí Novotná, Burdová a Riedlová Jurková (2012, s. 37) **zájem a blaho dítěte** nelze podřadit zájmům jiným, jako jsou např. zájmy rodičů, rodiny, jiných osob, státu apod. V zákoně o SPOD je přímé vymezení okruhu dětí, na které se sociálně-právní ochrana dětí zaměřuje. Jsou to děti, kterým se rodiče z různých důvodů nevěnují a neplní svou rodičovskou odpovědnost. Mnohé z těchto dětí jsou svěřeny do péče jiné osoby, jež jsou dále odpovědné za výchovu dětí. Zákon o SPOD jasně stanoví v § 19 povinnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností sledovat vývoj dětí, které byly svěřeny do péče jiné osoby odpovědné za výchovu, a to v rozsahu nejméně 1x za 6 měsíců. Dále zdůrazňují povinnosti orgánů SPOD sledovat vývoj dětí, které jsou svěřeny do výchovy jiné osoby, které jsou odpovědné za výchovu. Zdůrazňují, že jedním z nejvhodnějších způsobů zajištění péče o dítě, které nemůže zůstat ve vlastní rodině a nikdo z vlastní rodiny o něho nemůže pečovat, je péče v jiné vhodné rodině. I zde však může dojít k tomu, že z různých důvodů není taková

forma péče o dítě úspěšná, v jednotlivých formách péče se mohou vyskytovat problémy, které je nutné řešit (Tamtéž, 2012, s. 121)

Tomeš a kol. (2014, s. 153) zdůrazňuje, že zákon o SPOD má základní význam pro oblast problematiky zanedbávaného dítěte. Zákonem je upravena činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí, jejich vzájemná součinnost s nestátními neziskovými organizacemi, které jsou do sociálně-právní ochrany zapojeny. V zákoně jsou dále definovány všechny typy sociálně-právní ochrany dětí.

1.1 Náhradní rodinná péče

K pojmu náhradní rodinné péče je využito vymezení pojmu veřejného ochránce práv Motejl a kol. (2007, s. 82), který hovoří o „*institutu sociálně-právní ochrany dětí určený dětem, které z různých důvodů nemohou vyrůstat ve vlastní biologické rodině*“. Jak dále uvádí je jejím účelem poskytnout těmto dětem maximální péči (přechodnou, ale i dlouhodobou), co nejvíce se podobající péči rodinné, pokud možno při zachování vazby dítěte s původní rodinou v maximální možné míře. V České republice právní řád umožňuje několik forem náhradní rodinné péče, je to osvojení, pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče, poručenství.

Jak uvádí Grohová, Bubleová a kol. (2011, s. 12) dítě v náhradní rodinné péči si s sebou vždy přináší svou minulost se zážitky a životními zkušenostmi. Toto dítě neví, co je to rodina, blízká osoba a domov. Je to dítě, které nemělo možnost utvořit si pevné citové pouto, které je tolik potřebné pro další zdárný vývoj dítěte. Dítě má za sebou několik domovů, různé vychovatele, nezná pocit jistoty ani bezpečí. Tyto negativní zkušenosti mají za následek neschopnosti normální komunikace dítěte se svým okolím, dítě přestává dávat najevo své pocity. Dítě vůbec nerozumí své minulosti a vůbec nedokáže vidět svou budoucnost. Tento zmatek je i důsledkem citově chudého a nepodnětného prostředí, proto psychomotorický vývoj dítěte značně zaostává za vývojem vrstevníků. Poruše citové vazby a oslabené identity u dítěte mluvíme o **psychické deprivaci**. U deprivovaných dětí často dochází k výchovným problémům ve škole, zejména v období puberty, kdy začínají hledat svou identitu.

Vlastní rodina je pro dítě v náhradní rodinné péči velmi citlivé téma. Samotní náhradní rodiče se mnohdy obávají kontaktů s biologickou rodinou dítěte. Současná legislativní úprava apeluje na pečující osoby dítěte, aby **kontakty s biologickou rodinou** probíhaly, aby dítě získávalo informace o vlastních kořenech a široké rodině a příbuzenstvu.

Uhlířová (2014, s. 6) upozorňuje na zvyšující se nároky, které jsou kladeny na pečující náhradní rodiče ve schopnostech komunikovat s dítětem o jeho potřebách a přáních. Vnímá jako podstatné, aby se náhradní rodiče stali důvěrníkem dítěti, vyslechli jeho fantazie a přání ohledně vlastních rodičů nebo sourozenců a tím se stali pro dítě dobrým komunikačním partnerem. Současně však upozorňuje na skutečnost, že náhradní rodiče často bojují s pojetím vlastního rodičovství. Dlouhá léta toto téma nebylo nijak řešeno, náhradní rodič potřebuje obrovskou podporu neziskových organizací náhradní rodinné péče, ale také podporu OSPODu.

1.1.1 Osvojení

Dle definice Občanského zákoníku (dále jen OZ) se osvojením rozumí přijetí cizí osoby za vlastní. Sedlák (2014, s. 599) chápe osvojení jako statusovou změnu a neřadí ho pouze jako jeden z institutů náhradní rodinné péče. Zdůrazňuje, že předpokladem osvojení je takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodičem a dítětem, nebo že tu jsou alespoň základy takového vztahu. Osvojení musí být vždy v souladu se zájmy dítěte. Tato forma je řazena mezi neoptimálnější formy náhradní rodinné péče, upravena je v OZ v §794 - §850.

Osvojitelé mají rodičovskou zodpovědnost při výchově dítěte, jsou zapsáni v matriční knize narození jako rodiče. Osvojením dítě získává novou identitu, nové příjmení od osvojitelů, mnohdy i nové jméno. Osvojované dítě však získává i nové vztahy se širokou rodinou osvojitelů. Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl. O osvojení vždy rozhodne soud, kdy před rozhodnutím o osvojení musí být dítě v péči budoucího osvojitele nejméně 6 měsíců na vlastní náklady osvojitele. Osvojitelé musí pracovat s identitou dítěte a nejpozději do zahájení školní docházky mají povinnost dítěti sdělit informace, že je osvojené. Většinou se takto děje průběžně i s pomocí odborníků. Dle aktuální právní úpravy lze osvojit i zletilého (dále upraveno v §846 OZ).

Oproti pěstounské a poručenské péči mají osvojitelé nárok na běžné dávky pro rodiny s dětmi (peněžitá pomoc v mateřství, kterou upravuje zákon o nemocenském pojištění č. 187/2006 Sb. v platném znění, a následně dávky státní sociální podpory – rodičovský příspěvek a přídavek na dítě). Tato forma náhradní rodinné péče nemá žádnou oporu v doprovázení. V době, kdy budoucí osvojitelé mají dítě v předadopční péči, nemají na sebe navázanou žádnou službu, která by formou podpory a poradenství budoucí osvojitele

doprovázela. V tomto mají pěstouni a poručníci výhodu, neboť osvojitelská rodina je odkázána pouze na klíčového pracovníka OSPOD.

1.1.2 Pěstounská péče

V případě, že o dítě nemůže pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče pěstounovi (OZ § 958 - § 970). Westphalová (2014, s. 1255 a násl.) hodnotí pěstounskou péči jako zvláštní formu péče o ohrožené děti v rodině nebo v jiném prostředí, které rodinu připomínají. Účel pěstounské péče však hodnotí jako podpůrnou a subsidiární zajištění osobní péče o dítě k péči rodičů. Z podstatně velké části se osobou pečující stávají osoby příbuzné dítěti – prarodiče, teta, strýc, ale i sourozenec. Mnohdy se tak prarodiče stávají „opět rodiči“, kteří však neprocházejí žádnou přípravou žadatelů, jejich úloha začíná většinou náhle, bez dalších příprav jsou „připraveni“ nést společně s dítětem aktuální, ale i dlouhodobá traumata.

1.1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Zákon o SPOD v § 27a, odst. 7 uvádí, v jakých případech může soud na základě návrhu orgánu SPOD svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, a to na dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat, nebo na dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo na dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba. Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle rok.

Rotreklová (2013, s. 38) zdůrazňuje, že pěstounská péče na přechodnou dobu zaujala v systému péče o ohrožené děti velmi důležité místo. Svým účelem a posláním se vymezuje vůči ostatním formám náhradní rodinné péče a je nutné a nezbytné se věnovat jejímu rozvoji a metodické podpoře.

Bubleová, Vávrová a kol. (2014, s. 10 a násl.) zdůrazňují, že pěstounská péče je podporována státem, a to ve formě dávek pěstounské péče – odměnou pěstouna a příspěvkem na úhradu potřeb dítěte. U těchto dávek je zohledněna také náročnost poskytované péče. Od účinnosti novely zákona o SPOD došlo k vyjmutí právní úpravy dávek pěstounské péče ze zákona o státní sociální podpoře (zák. č. 117/1995 Sb. v platném znění) a vložena do zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Nově se pro účely dávek pěstounské péče posuzuje, zda

osoba, která zajišťuje péči o dítě je posuzována jako **osoba v evidenci**, která může vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu anebo **osoba pečující**, tedy osoba, která je pěstounem nebo poručníkem, a to po dobu, kdy má nezaopatřené dítě, které je svěřeno do takové péče, nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Dávky pěstounské péče:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte,
- odměna pěstouna,
- příspěvek při převzetí dítěte,
- příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,
- příspěvek při ukončení pěstounské péče.

1.1.4 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Pokud nemůže o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka. Rozhodnutí o svěření dítěte do péče musí být v souladu se zájmy dítěte (OZ § 953 - § 957).

V této péči se dává přednost péči osoby příbuzné nebo blízké dítěti. Příbuzným náhradním rodičem může být sourozenec, strýc, prarodič nebo i vzdálený příbuzný. Výhodou tohoto institutu je, že dítě zůstává v původní rodině, nebo v rodině blízkých osob. Osoba, které bylo dítě svěřeno do péče má práva a povinnosti upraveny v soudním rozhodnutí. Nadále však trvá vyživovací povinnost rodičů, rodičovská zodpovědnost je omezena soudním rozhodnutím. Pro nezletilé dítě jsou do rodiny vypláceny běžné dávky ze systému sociálního pojištění (peněžitá pomoc v mateřství) a následně rodičovský příspěvek ze systému státní sociální podpory.

Tato forma péče je pravidelně sledována OSPODem, který dle § 19 zákona o SPOD je povinen sledovat vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu a to v intervalu jednou za 3 měsíce v období prvních 6 měsíců péče nahrazující péči rodičů. Následně pak navštěvují rodinu v intervalech jednou za 6 měsíců.

1.1.5 Poručenství

Tradičním institutem rodinného práva a ochrany práv a zájmů dítěte je institut poručenství. Novotná (2014, s. 1) hovoří o nových změnách, které se v novém právním řádu v souvislosti s přijetím nového OZ zakotvily. Nově mezi ně patří důvody pro jmenování poručníka, které jsou vyjádřeny pouze obecně. Důvodem pro jmenování poručníka dítěti je tak skutečnost, že tu není žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu. Tato definice mimo situaci, kdy rodiče zemřeli, jsou nesvéprávní, jsou zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo jejich rodičovská odpovědnost či je její výkon pozastaven, pokryje i situace, kdy je dítě odloženo do baby boxu nebo někde jinde. OZ dále tento institut upravuje v § 928 - § 942.

Institut poručenství lze dále rozdělit na poručenství s péčí a poručenství bez péče. Jak dále hodnotí Bubleová, Vávrová a kol. (2014, s. 10 a násl.) ustanovený poručník nemusí o dítě osobně pečovat. V tomto případě poručník dítě zastupuje, spravuje jeho majetek, k některým rozhodnutím potřebuje souhlas soudu. V tomto případě nejsou do rodiny vypláceny dávky pěstounské péče. V případě poručenství s péčí poručníkovi nevzniká vyživovací povinnost, rodičovská zodpovědnost původních rodičů zanikla, byla pozastavena nebo zrušena. Poručník o dítě pečuje, vychovává ho, zastupuje a spravuje jeho majetek. Do rodiny jsou vypláceny dávky pěstounské péče. Oba instituty podléhají doзору soudu, zpravidla v ročních intervalech. Podstatné rozhodnutí poručníka však podléhá souhlasu soudu.

Poručenská péče obdobně jako pěstounská péče podléhá doзору OSPODu, který je povinen sledovat vývoj nezletilého dítěte a nejméně jednou za 6 měsíců rodinu navštívit.

1.1.6 Dohody o výkonu pěstounské péče

Od novely zákona o SPOD je užíván nový typ veřejnoprávní smlouvy – dohoda o výkonu pěstounské péče. Dohoda upravuje veškeré podrobnosti, které pěstounovi v rámci svých práv a povinností z novely zákona o SPOD vyplývají. Dle Macely (2013. s.1) je základním východiskem nové právní úpravy v České republice skutečnost, že „každé dítě svěřené do náhradní rodinné péče má individuální potřeby, stejně tak je jiná každá pěstounská rodina“. Jak dále uvádí, práva a povinnosti pěstounů jsou upraveny v zákoně o SPOD, ale aby se nestaly pouhou plošnou formulací, jsou tyto záležitosti dále upraveny v dohodách o výkonu

pěstounské péče. Mezi práva pěstounů patří právo na zajištění krátkodobé péče o svěřené dítě, právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě, právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci. Mezi povinnosti pěstounů patří mimo jiné v souladu s individuálním plánem dítěte udržovat kontakt s dítětem s rodiči, povinnost vzdělávat se, spolupracovat s pracovníky OSPOD a se zaměstnanci subjektu, se kterým uzavřel dohodu o výkonu PP. Dohoda o výkonu PP je veřejnoprávní smlouvou, proto záležitosti, které nejsou upraveny zákonem o SPOD, dále upravuje správní řád v §159 - §170.

Dohled nad naplňováním dohody je vykonáván pracovníkem doprovázející organizace jednou za 2 měsíce, kdy pracovník navštěvuje rodinu a je v osobním kontaktu s dítětem. Pracovník následně podává zprávy příslušnému OSPODu o průběhu pěstounské péče, jakým způsobem je dohoda naplňována, o poskytnutých službách, ale i o aktuálních potřebách dítěte a náhradní rodiny. Náklady spojené s poskytováním služeb v rámci dohod o výkonu pěstounské péče jsou hrazeny ze státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Jak dále Macela (2013, s.3) hovoří o cíli poskytované podpory, kterým je zejména „*prevence selhávání náhradní rodinné péče. Zejména odborné služby by měly být zaměřeny na zpracování traumat a ztrát u přijatých dětí (odchod dítěte z rodiny, odloučení od blízkých osob, týrání, zneužívání atd.), podpora attachmentu, kontakty s rodiči atd.*“

Dohodu v ČR může uzavřít osoba pečující s obecním úřadem obce s rozšířenou působností, krajský úřad, fyzická nebo právnická osoba disponující pověřením k uzavírání dohod o výkonu PP (dále § 48 zákona SPOD).

2. Sociální práce

V této kapitole bude vymezen pojem sociální práce, podstata a základní stavební jednotka každého sociálního pracovníka. Vymezení a umění pojmenování sociální práce je podstatné pro samotnou odbornou činnost, jakou bezesporu sociální práce je, ale také pro samotného sociálního pracovníka, který dokáže popsat činnost sociální práce, dokáže tímto prestiž sociální práce zvýšit. Podstatná je také zmínka o sociálním pracovníkovi, jeho profesi a dále bude uveden rozdíl mezi pracovníkem OSPOD a klíčovým pracovníkem doprovázející organizace.

Jak uvádí Matoušek (2012, s. 10) „*sociální práce se během 20. století stala společenskovední disciplínou i oblastí praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (např. chudoby, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti).*“ Janebová poukazuje na skutečnost (2014, s. 7), že vymezení samotné sociální práce není vůbec jednoduché, neboť se velmi liší od dalších pomáhajících profesí, jako např. psychologie či psychoterapie tím, že u sociální práce není jasně vymezena specializace. A jak dále uvádí, sociální práce se velmi odlišuje od ostatních profesí i tím, že sociální pracovník neustále balancuje mezi pomocí a kontrolou a sociální pracovnice neustále reflektuje danou situaci a zvažuje, jaký následně zvolí postup, zda systemický přístup s klientem (forma pomoci) nebo zvolí přístup direktivní (kontrolu).

Mnohdy bývá sociální práce podhodnocována, není řazena mezi ostatní pomáhající profese, které mají vysokou prestiž. Matoušek (2003, s. 41) zdůrazňuje, že nedostatek prestiže sociální práce má za příčinu skutečnost, že je řazena k tradičně ženským zaměstnáním, u kterých není nutné mít zvláštní znalosti nebo zkušenosti. Na druhé straně připomíná kritiku, která vnímá sociální opatření jako státní kontrolu lidí, která stále více zneschopňuje občany a kontroluje jejich životy.

2.1 Profesionální sociální pracovník

„Sociální pracovníci dělají práci, která je duchovně, mravně a fyzicky náročná, práci která je trvalou zkouškou charakteru a inteligence, práci, která vyžaduje zcela mimořádnou odhodlanost a angažovanost.“

JONATHAN DIMBLEBY (britský publicista a humanitární pracovník)

„Profesionalita sociálního pracovníka je tedy definována za základ formálně dosaženého vzdělání, výkonu praxe, která je v souladu s metodickými postupy (standardy, etické kodexy atp.) a průběžnou kultivací osobnostních předpokladů“. (Ptáček, Pemová, 2012, s. 121)

Jak hodnotí Mojžíšová a Michelová (2014, s. 150) sociální pracovník je pomáhající profesionál. Profesionalitou sociálního pracovníka je profesionální výbava, která obnáší adekvátní vzdělání, otevřenost k přijímání a zvládání nových a nových výzev, vědomostí a všechny tyto součásti umět propojit.

2.1.1 Sociální pracovník OSPOD

Sociální pracovník OSPOD je odborný pracovník, který dbá zejména o blaho a zájem dítěte a je klíčovým aktérem v práci s rodinou. Sociální pracovník pracuje v souladu s platnou legislativou, Úmluvou, mnoha mezinárodními dokumenty a s Etickým kodexem sociálních pracovníků, který vstoupil v platnost v roce 1995. Bývá označován jako soubor sociálních norem a pravidel, který je základem pro sociální pracovníky při práci s klienty a při uplatňování metod sociální práce.

Ptáček a Pemová (2012, s. 33 a násled.) hodnotí **sociální pracovníky OSPOD jako odborníky, kteří jsou v neustálém dilematu – zda podporují a ochraňují zájem rodiny dítěte nebo nastavují sociální kontrolu.** Hranici mezi pomyslnými póly kontroly a ochrany nelze nikdy přesně stanovit. Odborná práce OSPOD kombinuje pomoc i kontrolu. Obě oblasti sociální práce mají nezastupitelné místo. K ochraně před zneužitím kontroly je třeba dodržovat určitá pravidla a systematické reflektování zacházení s vlastní mocí a bezmocí a to formou supervize, intervize nebo expertního auditu postupu SPOD.

Sociální pracovník odd.SPOD je povinen na základě § 19 zákona SPOD docházet do rodiny, kde bylo svěřeno nezpl. dítě do náhradní rodinné péče min. 1x za 6měsíců, kdy sleduje vývoj dítěte, zpracovává vyhodnocení potřeb dítěte, individuální plán ochrany dítěte, vede spisovou dokumentaci. Jak zdůrazňuje Jůzová Kotalová (2015, s. 23) v rámci transformace systému o ohrožené děti a rodiny OSPOD využívá nejen nástroje, které jsou ukotvené v zákoně o OSPOD, ale také jiné vhodné metody, jako např. rodinné konference a případové konference. V závažných a akutních případech ohrožení dítěte, pracovníci OSPOD přistupují k podávání návrhů o nutných opatřeních, která pro dítě a jeho rodinu zcela zásadní.

Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. v platném znění, (dále jen zákon o SS) se svou účinností od 1. 1. 2007 jasně vymezuje předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka, který vykonává činnost a která je taxativně vymezena v zákoně. Tato úprava je platná i pro sociální pracovníky, kteří sociálně-právní ochranu provádějí. Jak je uvedeno v zákoně, v § 110 a v následujícím, předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je především bezúhonnost, plná svéprávnost, zdravotní a odborná způsobilost dle zákona. Předpokladem pro poskytování sociálně-právní ochrany dětí je současně splnění podmínek podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Sociální pracovník odd. SPOD je povinen na základě § 19 zákona o SPOD docházet do rodiny, kde bylo svěřeno nezletilé dítě do náhradní rodinné péče minimálně jednou za 6 měsíců, kdy sleduje vývoj dítěte, zpracovává vyhodnocení potřeb dítěte, individuální plán ochrany dítěte, vede spisovou dokumentaci.

Jak zdůrazňuje Jůzová Kotalová (2015, s. 23), v rámci transformace systému o ohrožené děti a rodiny OSPOD využívá nejen nástroje, které jsou ukotvené v zákoně o OSPOD, ale také jiné vhodné metody, jako např. rodinné konference a případové konference. V závažných a akutních případech ohrožení dítěte, pracovníci OSPOD přistupují k podávání návrhů o nutných opatřeních, která pro dítě a jeho rodinu zcela zásadní.

2.1.2 Klíčový sociální pracovník

Zákonná úprava pěstounské péče s účinností od 1. 1. 2013 v zákoně o SPOD reagovala na nedostatky ve vzdělávání pěstounů, jejich nedostatečnou přípravu na řešení komplikovaných situací v rodině a celkové podpory náhradní rodiny. Novela zákona o SPOD měla za cíl vytvořit systém státem garantovaných služeb pro potřeby pěstounských rodin, které náhradním rodinám budou pomáhat zvládat vztahy v životě dítěte, jeho citová pouta, ale také komunikaci s blízkou rodinou dítěte. *„Pěstoun ovšem musí kromě těchto vazeb citlivě nakládat s citovou orientací dítěte na rodiče a blízké osoby. Odborná pomoc při vytváření a udržování všech těchto vztahů je jednou ze základních součástí doprovázení* (Nadační fond J&T, 2013, s. 3).

Klíčovým sociálním pracovníkem je osoba doprovázející organizace, se kterou má pěstoun uzavřenou dohodu o výkonu pěstounské péče (dle § 47a zákona o SPOD). Klíčovým sociálním pracovníkem se může stát i pracovník orgánu SPOD. Klíčový pracovník zajišťuje asistenci rodin, je to osoba, na kterou se může pěstoun obracet se svými dotazy a potřebami.

Náhradní rodinu a dítě v náhradní rodině navštěvuje minimálně jednou za 2 měsíce. O průběhu naplňování dohody a o potřebách dítěte a jeho náhradní rodiny informuje klíčový pracovník příslušný OSPOD v písemné zprávě, kterou podává jednou za 6 měsíců.

Semerádová, Černá, Zachařová a kol. (2010, s. 10 a násl.) hodnotí klíčového pracovníka a jeho roli tak, že klíčový pracovník je rodině přidělený v průběhu procesu, kdy se sjednává spolupráce s rodinou. Je koordinátorem služeb, které jsou rodině poskytovány, a úzce spolupracuje s pracovníkem oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Rodině je klíčový pracovník přidělen také na základě volné kapacity klíčové pracovníka, dojezdové blízkosti bydliště pracovníka a rodiny a také s přihlédnutím ke specifickým potřebám rodiny a specifickým potřebám rodiny a odborným kompetencím klíčového pracovníka (např. specializace speciálního pedagoga). V průběhu spolupráce s rodinou se klíčový pracovník snaží navázat důvěru a to zejména pokorou a respektem k rodině, profesionalitou, spolehlivostí, srozumitelností a znalostí rodiny. Rodina má právo požádat o změnu klíčového pracovníka v průběhu spolupráce kdykoli, klíčový pracovník má právo požádat o ukončení spolupráce s rodinou. Tato změna je však možná pouze odůvodněná, po projednání na skupinové supervizi nebo týmovém zhodnocení. Rodině je tato změna sdělena a následně je rodině přidělen nový pracovník. Klíčový pracovník dbá na to, aby pěstouni naplňovali individuální plán ochrany dítěte, mapuje situaci v rodině, snaží se respektovat citlivá témata. S ohledem na potřeby dítěte, se pracovník snaží s rodinou pracovat na důvodech odmítání a odkrytí určitých témat, na podpoře pro postupné odkrytí odmítaných témat a v případě potřeby vyjasňuje nutnost zpracování témat pro potřeby nezletilého dítěte.

Klíčový pracovník neustále dbá o blaho dítěte a přihlíží k jeho zájmům. V případě rozkolu zájmů dítěte se zájmy pěstounů, snaží se situaci řešit s pěstouny a hledat vhodnou cestu ke zlepšení situace. Pokud však nadále pěstouni odmítají naplňovat zájmy nezletilého dítěte, je klíčový pracovník povinen informovat sociálního pracovníka OSPOD, se kterým situaci konzultuje. V případě potřeby sociální pracovník OSPOD zvolí další metody sociální práce pro zajištění potřeb nezletilého dítěte, např. svolá případovou konferenci.

Pokud bychom měli zhodnotit, kdo je klíčovým pracovníkem rodiny, v první řadě je to **partner rodiny**, který **má důvěru**, je to osoba, která **rodinu podporuje**. Ve většině případů je ten, kdo se o problémech v rodině dozví jako první, problémy s rodinou řeší, nesnaží se však přebírat kompetence rodiny.

2.2 Etika sociální práce

Každý sociální pracovník jako pracovník pomáhající profese se každodenně potýká s etikou, etickým kodexem a etickými dilematy. Slovo etika pochází z řeckého slova ethos, což znamená mrav.

Každý sociální pracovník by se měl řídit Etickým kodexem sociálních pracovníků České republiky, který vstoupil v platnost od 1. 1. 1995 a který vydala Společnost sociálních pracovníků. Matoušek (2003, s. 43) se zabývá otázkou, jak dalece mohou sociální pracovníci skutečně využívat etický kodex v každodenní praxi. Jak je dále hodnoceno, sociální pracovník užije etického kodexu dle vlastních úvah a v dobré víře. Mnohdy se však stane, že se může dostat do konfliktu s pravidly a řádem dané organizace.

Ptáček a Pémová (2007, s. 20) hodnotí Etický kodex sociálních pracovníků ČR, jako soubor norem a pravidel, doporučení jak pracovat s klientem, při jejichž dodržování a používání by měly zaručit postupné zkvalitnění standardů kvality v sociální sféře.

Etický kodex sociálních pracovníků upravuje pravidla etického chování sociálního pracovníka ve vztahu ke klientovi, ke svému zaměstnavateli, ke svým kolegům, ke svému povolání a odbornosti a ve vztahu ke společnosti.

Nečasová (2003, s. 22) uvádí, že téma etiky sociální práce se v odborné literatuře v České republice objevuje pouze zřídka, i když dle zahraničních odborných diskusí se etika sociální práce stává velmi aktuální, kde mimo jiné vnímají etiku jako „*pojítka mezi jednotlivými fragmentovanými oblastmi, které sociální práce zahrnuje.*“ Větší diskuse o etice sociální práce je povětšinou rozvířena pouze v souvislosti s mediálními kauzami, kde sociální pracovníci „neobstáli“ v morální rovině. Dále autorka hodnotí přínos diskuse o etických otázkách, které mimo jiné pomáhají sociálním pracovníkům lépe zhodnotit situaci, které spadá do oblasti morálních dilemat.

3. Dilemata sociální práce

V této kapitole se pokusím sdělit a blíže vysvětlit výraz dilema, a s tímto spojené termíny moc a pomoc. Aneb slovy pěstouna na přechodnou dobu: „*Vaše práce je velmi těžká, připadáte mi jako provazochodec, který se neustále rozhoduje, ke které straně se přikloní více.*“ Sociální pracovníci ve své profesi pomáhajícího pracovníka neustále malá i větší dilemata, neustále přehodnocují, zda jejich rozhodnutí jsou správná, zda ve svém rozhodnutí zohlednili všechny známé, ale i možné okolnosti.

V oblasti dilemat sociální práce je podstatné zmínit supervizi, která je zmiňovaná a považovaná za prevenci syndromu vyhoření u sociálních pracovníků. Koláčková (2003, s. 349) hodnotí supervizi jako celoživotní forma vzdělávání, která je zaměřená na aktivaci vlastního potenciálu supervidovaných a na rozvoji profesionálních dovedností. Při vzájemné spolupráci mezi supervizorem a supervidovaným jde o hledání možných řešení, reflektování a uvědomění si vlastních potřeb a pocitů, a to vše v příjemné atmosféře.

Formy supervize mohou být individuální, skupinové nebo týmové. Možné sdílení problémů a společné hledání možných řešení je tzv. setkání bez supervizora – intervize.

Orgány sociálně-právní ochrany dětí mají s účinností novely zákona SPOD v příloze č. 1 k vyhlášce č. 473/2012 Sb. o standardech kvality sociálně-právní ochrany ve kterých je zakotvena mimo jiné i povinnost mít pro zaměstnance zařazené v orgánech SPOD podporu nezávislého kvalifikovaného odborníka.

Sociální pracovníci ve své profesi pomáhajícího pracovníka neustále řeší malá i větší dilemata, stále přehodnocují, zda jejich rozhodnutí jsou v zájmu nezletilého, zda ve svém rozhodnutí zohlednili všechny známé, ale i možné okolnosti.

Etické dilema dle Nečasové (2003, s. 21-24) vzniká v situaci, kdy se sociální pracovník rozhoduje mezi dvěma neslučitelnými možnostmi. Záleží na osobnosti pracovníka, jeho hierarchii hodnot, zkušenostech, ale i na zkušenosti s morálním hodnocením.

Levická (2010, s. 18 a násled.) hodnotí etický kodex jako soubor principů, které mají za cíl ulehčit rozhodování určitých profesionálů při etických konfliktních situacích. Tyto etické normy však nebrání tomu, aby se pracovník dostal do konfliktní situace.

3.1 Moc a pomoc

Macková (2010, s. 247) hodnotí roli sociálního pracovníka, který často řeší těžkou a nelehkou otázku v rozhodování, jak začít s pomocí a kontrolou, jak tyto dvě role uchopit a jak je uvážlivě použít. Rozvaha mezi těmito dvěma rovinami, kdy současně sociální pracovník naráží na hranice u klienta a u společnosti, s určitostí označíme jako **rizika profese sociální práce**.

Sociální práce jako profese je i v některých případech oproti jiným pomáhajícím profesím specifická. Jak sděluje Kappl (2008, s. 40-42) výčet specifík sociální práce je hodně, od širokého záběru aktivit, kterými sociální pracovníci disponují až po zacházení s mocí a pomocí. Společnost mnohdy sociální pracovník nepřekvapí tím, že je spojován s užíváním moci – odebrání dětí z rodin, sociální šetření v rodinách, pohovory s klienty apod.

Květenská (2008, s. 112-114) ve svém zamyšlení o moci a pomoci v pomáhajících profesích hodnotí, že rozlišení pomoci a kontroly u pracovníků pomáhajících profesí je užitečné. Je nutné a rozumné, aby sociální pracovník stále reflektoval, jaká je jeho profesionální role a čí zájmy hájí. Jak dále uvádí, ve státní správě v sociálně-právní ochraně dochází spíše k **využívání kontroly**, oproti tomu v neziskovém sektoru jsou větší předpoklady, že **sociální pracovník využije pomoci**, kdy si např. domluví schůzku s klientem a budou dále pracovat na společném cíli. Jako profesionalitu vnímá reflexi u sociálního pracovníka, který dokáže rozlišit, zda může nabízet pomoc nebo už je nutné u klienta převzít kontrolu.

EMPIRICKÁ ČÁST

4. Empirické výzkumné šetření

4.1 Formulace hlavního a dílčích cílů výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zhodnocení pozitiv a negativ dvojrole sociálního pracovníka OSPOD pro náhradní rodinnou péči, zhodnocení jeho pozice klíčového pracovníka náhradní rodiny, který současně může být i klíčovým pracovníkem doprovázející organizace pěstounů. Dvojrole vzhledem k rozdílnému statusu, odlišným kompetencím, ale i možnostmi užití moci na straně pracovníka OSPOD mohou být příčinou kolizí a vzniků dilemat.

DC:1 Jakým způsobem je dvojrole sociálního pracovníka hodnocena, celkové zhodnocení pozitiv a negativ dvojrole?

DC.1.1. Jaké jsou zkušenosti s dvojrolí sociálního pracovníka.

DC.1.2. Jaké je celkové zhodnocení možnosti uzavírání dohod na OSPODu, zhodnocení možných pozitiv.

DC:2 Jaká rizika jsou spojena s dvojrolí sociálního pracovníka OSPOD a jakým způsobem rizika ovlivňují sociálního pracovníka v další práci s rodinou?

DC.2.1. Zhodnocení rolí sociálních pracovníků pro náhradní rodinnou péči

DC.2.2. Jak sociální pracovníci vyhodnocují rizika a zda následně dochází k ovlivnění v další práci s rodinou

DC:3 Zjištění, zda dvojrole sociálního pracovníka je příčinou vzniku dilemat a jejich reflexe?

DC.3.1. Zjištění, zda je možné dilematům předcházet.

DC.3.2. Jakými způsoby je možné dilemata zvládat, jak je reflektovat

4.1.1 Transformační tabulka

Tabulka č. 1: Transformační tabulka

Hlavní výzkumná otázka	Dílčí výzkumná otázka	Indikátor	Tazatelské otázky	
Zhodnocení pozitiv a negativ dvojrole sociálního pracovníka SPOD klíčového pracovníka náhradní rodiny dítěte a klíčového pracovníka doprovázející organizace pěstounů	DC1: Posouzení dvojrole sociálním pracovníkem	1. SPOD	TO1: Jak dlouho pracujete v sociální oblasti a v oblasti náhradní rodinné péče?	
			TO2: Jak hodnotíte možnost uzavírání dohod o výkonu PP s OSPODy?	
		2. NRP	TO1: Vnímáte nějaká pozitiva v možnosti doprovázení náhradní rodiny OSPODem?	
			TO1: Jak hodnotíte současnou roli sociálního pracovníka pro náhradní rodinnou péči?	
	DC2: Rizika dvojrole sociálního pracovníka v další práci s rodinou	3. Role sociálního pracovníka	TO2: Jakou vnímáte roli OSPODů a neziskových organizací v systému NRP a vzájemnou provázanost těchto subjektů?	
			TO3: Omezuje Vás nebo ovlivňuje Vás v něčem možná dvojrole sociálního pracovníka SPOD ve vztahu k doprovázení náhradních rodin?	
			TO1: S jakými etickými dilematy se při práci s náhradními rodinami setkáváte?	
		DC3: Zmapování dilemat sociálního pracovníka a jejich následná reflexe	4. Dilemata sociálních pracovníků	TO2: Jakým způsobem vzniklá dilemata reflektujete?
				TO3: Ovlivňují Vás vzniklá dilemata v další profesní činnosti, případně v soukromí?
				TO4: Jakými metodami a technikami se snažíte vzniklá dilemata zvládat?
	TO5: Jak často využíváte techniky k reflektování dilemat?			
	TO6: Jak hodnotíte úspěšnost zvládání Vašich dilemat?			

Zdroj: Eva Justová

4.1.2 Odůvodnění volby výzkumné strategie

Jako výzkumná strategie byla zvolena forma kvalitativní, kdy Gavora (2000, s. 142) uvádí, že hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. Pozorovatel si vše zaznamenává, dělá si poznámky, přitom pořizuje audiofonní záznamy, které následně analyzuje. Tzv. si skládá obraz o celkovém prostředí, současně si i všímá

rozdílů mezi zkoumanými osobami a zjišťuje, jestli existují rozdíly mezi zkoumanými osobami a současně zjišťuje rozdíly v tom, jak se zkoumané osoby dívají na danou věc. Hendl (2005, str. 50) doplňuje, že kvalitativní výzkumník může své otázky modifikovat a doplňovat v průběhu svého zkoumání, proto také tento typ výzkumu je někdy označován jako emergentní nebo pružný.

Neboť je zkoumaná problematika výzkumu poměrně nová, obdobnou výzkumnou bakalářskou práci jsem na dané téma nezjistila. Rozhodla jsem se pro kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů s pracovníci OSPOD. Sběr dat bude následně doplněn aktuální studií Střediska náhradní rodinné péče za rok 2015 k tématu fungování náhradní rodinné péče v ČR. Tato studie bude aktuálně dokreslovat reflexe sociálních pracovníků SPOD a nestátních neziskových organizací.

4.1.3 Odůvodnění volby a identifikace výzkumného souboru

Za výzkumný vzorek jsme zvolila 5 pracovník OSPODů, které pracují na pozici náhradní rodinné péče. Tyto pracovnice byly zvoleny ze sousedních ORP (obecní úřad obce s rozšířenou působností), neboť je mi osobně známo, že na těchto úřadech mají funkce klíčového pracovníka kumulované s pracovníkem doprovázející organizace, nebo s tímto sloučením funkcí již mají zkušenosti. Tyto expertky byly voleny z důvodu výběru hlavního výzkumného cíle. Tzn., aby byly schopny adekvátně reagovat na tazatelské otázky spojené s danou problematikou. S oslovenými pracovníci OSPOD se společně setkáváme na poradách a školeních. Většina pracovník má již dlouhodobé zkušenosti na oddělení SPOD a jsou expertkami v oblasti náhradní rodinné péče. V tabulce jsou zobrazeny demografické údaje informantek.

Tabulka č. 2: Kódování a demografické údaje

Kód informantky	Věk informantky	Délka praxe na OSPOD
I.1	42	19
I.2	40	20
I.3	41	3,5
I.4	37	15
I.5	53	4,5

Zdroj: Eva Justová

4.1.4 Popis sběru dat

Rozhovory byly prováděny s pracovníci OSPOD v průběhu měsíce dubna až května 2016. S pracovníci jsem se na termínu rozhovoru dohodla vždy předem, aby pro rozhovor mohly zajistit klidné prostředí a dostatečný časový prostor. Ani jedna z oslovených pracovnic mě neodmítla, pouze byl opakovaně domlouván časový interval setkání z důvodu pracovních povinností. Sociální pracovníci byli sdělen důvod mého interview, od všech byl získán informovaný souhlas. Všechny pracovnice také souhlasily s nahráváním rozhovoru na diktafon, dvě pracovnice projevily zájem o výsledky zkoumání. Pracovnice byly z počátku požádány o sdělení svého věku a délky praxe na OSPODu. Tyto informace jsem použila do výše uvedené tabulky pro sdělení podstatných demografických dat. Rozhovory byly prováděny vždy v klidu, dotazované pracovnice zajistily klid v kanceláři, bez telefonátů tak, aby celý průběh rozhovoru probíhal bez rušení vnějších vlivů. Připravené otázky byly kladeny dle schématu postupně, některé byly doplňovány nebo upřesňovány. Některé otázky byly zodpovězeny v širším rozsahu, sociální pracovnice doplňovaly i konkrétní případy, některé otázky byly zodpovězeny v návaznosti na předchozí. Atmosféra při rozhovorech byla uvolněná.

4.1.5 Strategie a zpracování získaných údajů

Rozhovory se sociálními pracovníky byly nahrávány na diktafon. Délka rozhovorů byla v rozmezí 20-50 minut. U každé pracovnice jsem si současně zapisovala poznámky z rozhovoru, podstatná slova, která nějakým způsobem v rozhovoru zaznívala opakovaně nebo informantka na slova kladla vyšší důraz. Rozhovory byly následně přepisovány do počítače. Vzhledem k velkému množství dat, jsem přistoupila k označení rozhovorů a materiálů, které byly podkladem pro vznik a přepis rozhovorů. Jak doporučuje Švaříček a Šed'ová (2007, s. 211) je možné provést analýzu dat univerzálním a velmi efektivním způsobem, a to otevřeným kódováním. Hlavní zvolený výzkumný cíl: Zhodnocení pozitiv a negativ dvojrole sociálního pracovníka SPOD – klíčového pracovníka náhradní rodiny dítěte a klíčového pracovníka doprovázející organizace pěstounů jsem se snažila zjistit formou dílčích cílů a dílčích výzkumných otázek. Výsledky rozhovorů společně s poznámkami byly přiřazeny k označené informantce. Následně byly odpovědi přiřazovány k danému dílčímu cíli a množství dat bylo následně vyhodnoceno, zda daný cíl byl splněn a zjištěn.

4.1.6 Rizika výzkumu

Jak sděluje Hendl (2005, s. 161-166) volbu metody ovlivňují možnosti účastníka. Kvalitativní sběr dat je pro zjištění toho, co si dotazovaný myslí a jaký je jeho názor velmi vhodný. Je však nutné vytvořit vztah důvěry, kdy současně teoretický rámec výzkumníka by se měl překrývat s možnostmi respondenta. Jak již bylo uvedeno výše, rozhovory byly natáčeny na diktafon, otázky byly pro většinu informantek srozumitelné, v případě nejasností byly otázky doplněny. Dle doplňujícího pozorování expertek při provádění rozhovorů bylo zřejmé, že dané zkoumané téma je pro ně velmi aktuální.

Jako sociální pracovník OSPOD jsem do výzkumu vstupovala se svou vizí a postojem k dané problematice. Proto důvod volby hlavního výzkumného cíle byl informantkám vysvětlen na začátku interview, kdy jsem se snažila při kladení tazatelských otázek neovlivňovat obsahy sdělení informantek a záporně či kladně nereagovat na jejich sdělení. Jak dále zdůrazňuje Hendl (2005, str. 161–166) výzkum pomocí interview vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, disciplínu, je třeba učinit řadu rozhodnutí o volbě, pořadí, formě a obsahu otázek.

4.2 Analýza dílčích cílů

Hlavní výzkumnou otázku jsem se snažila zjistit pomocí dílčích výzkumných otázek a indikátorů, prostřednictvím kterých jsem volila vhodné tazatelské otázky.

DC. 1 Posouzení dvojrole sociálním pracovníkem OSPOD

Při zjišťování tohoto dílčího cíle jsem pracovala s indikátory sociálně-právní ochrana dětí a náhradní rodinná péče. Téměř všechny dotazované expertky mají dlouhodobé zkušenosti s náhradní rodinnou péčí, všechny problematiku dohod o výkonu pěstounské péče znají. Při hodnocení možnosti uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče s OSPODy se většina pracovníků vyjádřila k tématu **negativně**. Jedna z informantek uvedla, že: *„tato rozsáhlá agenda není dostatečně metodicky vedená, nadřazený orgán nemá s výkonem a zajišťováním dohod žádné zkušenosti, veškeré informace k realizaci si museli pracovníci vyhledat a v praxi je začít uskutečňovat sami. Praxe je rozličná. Já jsem se snažila u nás na odboru prosadit vyčlenění jednoho konkrétního pracovníka pouze na realizaci dohod o výkonu PP. U pana vedoucího to však neprošlo, takže dělám i práci s Om spisy, tvorbu a přehodnocení individuálních plánů a výkon sociálně-právní ochrany. Z takového pracovníka se pak stává*

takový univerzální voják“ (I 4). Dílčí cíl byl dotazováním splněn, všechny informantky se vyjadřovaly o kolizi, o **nutnosti jasně nastavených rolí** sociálních pracovníků při práci s rodinou a **neslučitelností obou statutů**. Jako pozitivum uvedla pracovnice (I 3) znalost rodiny: „*ty rodiny už dlouho známe, známe jejich příběh, a i když jim nabízíme, aby dohodu uzavřeli s neziskovkou, tak nechtějí a sdělují, VY NÁS ZNÁTE NEJLÍP.*“ Oproti tomu expertka s 19ti letou prací (I 1) doporučovala vždy rozdělit pozice. I ona vnímá pozitivum znalost rodiny: „*když však rodinu známe, jsem do ní ponoření, jsme zavedení, nedokážeme odhlédnout a velmi důležitá je následná supervize. Je velmi nutné, aby rodina věděla, kdo bude doprovázet a kdo bude poskytovat sociálně-právní ochranu*“. Dotazované pracovnice hodnotily pozitivum pouze ve skutečnostech, že rodinu a poměry v ní znají, znají potřeby dětí v rodině. Mají důvěru rodiny.

DC. 2 Vyhodnocení rizik spojených s dvojrolí sociálního pracovníka OSPOD v další práci s rodinou

Pro zjištění tohoto cíle jsem využila indikátor – role sociálního pracovníka. Tímto stěžejním tématem jsem získala mnoho podnětů a informací, které se vztahují k tomuto dílčímu cíli. V tazatelských otázkách byla rozvinuta samostatnost role – pozice sociálního pracovníka OSPOD a klíčového pracovníka NNO a jejich vzájemná provázanost. Všechny informantky hodnotily současnou roli sociálního pracovníka pro NRP jako náročnou, „*vzhledem k velkým změnám v legislativě, které se uskutečnily v posledních 3 letech, je tato role poměrně náročná, pracovník se musí orientovat v několika právních předpisech, soudy rozhodují s rozličnou praxí*“ (I 4). Zároveň se výzkumem ukázalo, že sociální pracovníci vnímají svou práci jako velmi důležitou a v první řadě koordinační, kdy pracovník náhradní rodinné péče by měl být informován o všech dostupných službách, které by pro danou rodinu mohl využít. Podstatný názor byl i ve vnímání pracovníka náhradní rodinné péče mezi veřejností: „*sociální pracovník pro NRP má mezi veřejností lepší zvuk než klasický pracovník sociálně-právní ochrany dětí, má lepší postavení a úlohu. Je koordinátorem spolupráce v práci s dítětem a to klade větší manažerské schopnosti a dovednosti*“ (I 1). Spolupráci s neziskovými organizacemi hodnotí expertky SPOD jako velmi podstatnou, kdy by měl OSPOD a neziskové organizace v systému NRP velmi úzce spolupracovat. (I 2) sděluje, že: „*ideální varianta je trojúhelník: pracovník OSPOD + doprovázející pracovník + pěstounská rodina, samozřejmě s přihlédnutím k biologické rodině. Součástí trojúhelníku je samotné dítě a jeho potřeby. Já si to ani jinak nedokážu představit.*“

Dotazovaných žen jsem se doptávala i na to, zda je možná dvojrole v další práci nějak omezuje, popř. ovlivňuje v další práci s náhradní rodinou, jaká rizika vnímají ve spojení s vnímáním dvojrole. Všechny shodně uvedly, že je v další práci s rodinou **tato dvojrole negativně ovlivňuje**, neztotožňují se s kumulovanou funkcí. (I 3) uvedla: „*momentálně máme uzavřené dohody, kde jsem za doprovázejícího pracovníka, ale také za pracovníka OSPOD. Velmi špatně se mi bude hodnotit doprovázející pracovník, když jsem to já sama.*“ Ostatní shodně uvádějí, že funkce klíčových pracovníků by neměly být kumulovány, (I 1): „*někdy je sociálně-právní ochrana jako hlídací pes*“, dále doplnily, že není dostatek časového prostoru naplno se věnovat obojímu. „*Jsou pěstounské rodiny, které jsou v pohodě a šlapou, všechno tam funguje, tak je můžeme krásně doprovázet a všem nám bude dobře. Ale jakmile v rodině bude nějaký průšvih, tak si to nedokážu představit, protože důvěra rodiny je zákonitě nabouraná.*“ (I 2)

DC. 3 Zmapování dilemat u sociálního pracovníka OSPOD a jejich následná reflexe

Třetím dílčím cílem bylo zjistit, zda je dvojrole příčinou vzniku dilemat, s jakými dilematy se sociální pracovníci v NRP setkávají, jak vzniklá dilemata reflektují, zda je ovlivňují např. i v soukromí a jakými technikami se je snaží zvládat. Každá z dotazovaných žen uvedla, že určitá dilemata mají, některá jsou spojena s časovou dotací a s navýšením administrativy na úřadech. (I 4): „*Jednak je to klasické dilema, komu nebo jakému případu věnovat více a komu méně času. Dalším dilematem je, zda podporovat příbuzenskou pěstounskou péči, když z historie rodiny víme, že prarodič v předchozí výchově svých dětí výchovně selhal?*“ Informantky řešily vzniklá dilemata spojená s kumulovanou funkcí sociálního pracovníka, vnímaly dilemata ve složitých případech, problémových rodinách, v nedocení sociálního pracovníka, při označování sociální pracovnice v médiích jako sociálka, při nízké prestiži sociálních pracovníků. (I 3): „*nyní jsem doprovázející pracovník a vnímám velkou kolizi, kdy rodina prochází před rozvodovým řízením, a já zde mám i funkci opatrovníka. Rodiče vůbec nejsou ve shodě. Já jako doprovázející pracovník vím spoustu věcí o rodině, které naopak můžou ovlivnit při vyjadřování u soudu.*“ Dotazované pracovnice OSPOD shodně uvádějí, že vzniklá dilemata reflektují zejména supervizemi, intervizemi, které mají nastavené dle potřeby. (I 2): „*Osobně mě pomáhá o problémech a dilematech diskutovat na supervizích, intervizích. Velmi důležitý je názor zvenku. Pro ospodáky je důležitá supervize, nejen pro NRP.*“ K otázce, zda je dilemata ovlivňují v další profesní činnosti nebo soukromí nebyly

sociální pracovnice tolik ve shodě. Pracovnice s kratší praxí uvedla, že ji zatím dilemata neovlivňují (I 3): „*Tuto práci dělám krátkou dobu, abych se cítila zahlcená. Nevím, jak to bude vypadat za 10 nebo 20 let, určitě to bude jiný. Vstřebávám to, je hodně školení, mám ale hodně možnosti, kde to ventilovat. Velmi mi pomáhá sdílení. Někdy to vyřeší čas.*“ Pracovnice zmínily možnou ochranu před dilematy i individuální přístup ke každému případu, objektivitu, odbornou literaturou, poradou s nadřízenými orgány. Při možném zhodnocení úspěšnosti zvládání dilemat u sociálních pracovníků jednoznačně vyzdvihly supervizi, (I 4) poukázala na skutečnost: „*ke zvládání dilemat a psychické zátěže jí slouží možnost podělit se o své pracovní těžkosti se svými kolegyněmi. Mimo pracovní dobu dělat aktivity spojené s psychohygienou, jako jsou sport, trávení času s rodinou, dětmi a aktivity v přírodě.*“ Jedna informantka uvedla, že supervize nyní nemají, měli ji, ale supervizorka nebyla schopna reflektovat potřeby oddělení. Nyní nemají nic, „*domnívám se, že každá sociální pracovnice SPOD by měla nejdříve projít sebezkušnostním výcvikem. To je základ, od toho by měla každá pracovnice začít. Chce to obrovskou disciplínu a práci na nás samotných, potom teprve můžeme něco předat dál. Odbornost z naší strany chybí a domnívám se, že toto je dobrá cesta. Stále hledám profesionalitu v supervizi, něco jiného je teorie ve škole, ale praxe je potom úplně jiná.*“ (I 5).

4.3 Shrnutí empirické části

Pomocí dílčích cílů jsem se pokusila zjistit hlavní výzkumnou otázku: Zhodnocení pozitiv a negativ dvojrole sociálních pracovníků – pozice pracovníka NRP a klíčového pracovníka doprovázející organizace pěstounů.

DC. 1 Posouzení dvojrole sociálním pracovníkem OSPOD

První dílčím cílem jsem si stanovila zjistit, jak sociální pracovnice vnímají a hodnotí **možnost uzavírání dohod s OSPODy, jaké vnímají klady a zápory této zákonné možnosti**. Pracovnic jsem se v úvodu dotazování informovala na věk a délku praxe v sociální oblasti a NRP. Krátká doba praxe mohla být příčinou užšího pohledu na daný problém nebo menšího rozsah zkušeností v oboru. Jak bylo uvedeno v demografické tabulce, pouze dvě pracovnice mají kratší dobu práce v náhradní rodinné péči, obě však mají zkušenosti v sociální oblasti. Každá z nich již **negativní pocit z dvojrole** pocítila a do výzkumu přispěla velmi zajímavým pohledem. Většina pracovnic odpověděla, že **spojení rolí** sociálního pracovníka OSPOD a klíčového pracovníka doprovázející organizace

náhradní rodiny vnímají jako **nehodné a neslučitelné**. Možnosti uzavření dohod s OSPODy hodnotí jako problematické. Sociální pracovník je touto možností postaven do nevýhodné pozice s nemožností si vytvoření vzájemného pozitivního vztahu s náhradní rodinou. Pracovnice zhodnotily kladně tu skutečnost, že **rodiny velmi dobře znají**. Tři pracovnice vylučují uzavírání dohod na OSPODech úplně, vnímají úřad jako **prodlouženou ruku kraje**, opětovně podotýkaly, že **úřad má jiné kompetence, v některých případech může užít moc, klienti to vnímají negativně**. Jako nedostatečné hodnotily metodické vedení, rozličnost praxe na úřadech, nevstřícnost vedoucích pracovníků k možnosti vyčlenění samostatného pracovníka pouze na doprovázení náhradních rodin a uzavírání dohod.

Výsledek zkoumání DC 1. jsem očekávala, má domněnka se potvrdila. I když některé informantky uvedly, že uzavření dohod s OSPODy by mohlo být v zájmu všech zúčastněných stran, ale pouze v případě, když budou vyjasněny role každého pracovníka. Kumulovanou funkci hodnotí jako **univerzálního vojáka**, který nemůže dobře doprovázet, ale ani dobře poskytovat sociálně-právní ochranu dítěti. Objevil se zde i názor, že veškerá koncepce náhradní rodinné péče by fungovala lépe, kdyby i u každého ohroženého dítěte pracoval **multidisciplinární tým** složený z odborníků různých profesí. **Převládá negativní hodnocení sociálních pracovníků u možnosti uzavření dohody o výkonu pěstounské péče s OSPODy, pozitiva vnímají pouze ve znalostech rodiny a prostředí, ve kterém rodina žije.**

Tento dílčí cíl byl nepřímo potvrzen i studií – **Výzkumem praxe náhradní rodinné péče v České republice a zkušenosti aktérů s touto praxí**, který se v roce 2014 zabýval výzkumem v České republice, výzkumem v zahraničí a monitoringem. Cílem výzkumu bylo hodnocení potřeb všech zúčastněných účastníků NRP (dětí, pěstounů, sociálních pracovníků atd.). Jak vyhodnotily Šmídová a Matoušová (2014, s. 230) sociální pracovníci OSPOD vnímali negativně anebo rezervovaně nejasnosti v uzavírání dohod a ve financování služeb. Upozorňovaly na zmatky a nepřipravenosti nových postupů, pracovníci ani pěstouni nebyli dostatečně s předstihem informováni a vznikal chaos.

DC. 2 Vyhodnocení rizik spojených s dvojrolí sociálního pracovníka OSPOD v další práci s rodinou

Druhým cílem jsem si stanovila zjistit, zda vznikají nějaká rizika ve spojení s vnímáním duality rolí u sociálního pracovníka OSPOD. Indikátorem cíle byla role sociálního

pracovníka, ze kterého vycházely i tazatelské otázky hodnocení současné role sociálního pracovníka pro NRP, zhodnocení provázanosti rolí OSPOD a NNO v NRP a případné omezení nebo ovlivnění dvojrolí sociálních pracovníků v další práci s rodinou.

Sociální pracovníci zhodnotili současnou roli sociálního pracovníka pro NRP jako velmi **náročnou, koordinační**, kdy je podstatné, aby pracovník s neziskovými organizacemi působícími v NRP byl v úzkém kontaktu. (I 1) „*mezi veřejností má pracovník NRP lepší zvuk než klasický pracovník SPOD, má lepší postavení i zvuk.*“ Všechny informantky hodnotí spolupráci s NNO velmi podstatnou, důležité je kvalitní zasíťování služeb, které bohužel není všude ve stejné kvalitě. V současné době, si však nedovedou představit práci v náhradní rodině bez neziskových organizací, s častým využíváním nových metod sociální práce jako jsou např. případové konference a individuální plánování.

V tomto dílčím cíli se informantky v názorech nelišily, z analýzy vyplývá, že sociální pracovnice OSPOD vnímají roli NNO v péči o dítě v NRP jako velmi podstatnou, jako důležitého člena multidisciplinárního týmu. Jako podstatné vnímají vyjasnění rolí, které však mnohdy na úřadech není jasně dáno (např. v rámci úsporných opatření, nebo při nezájmu a neochotě úřadu či odboru přistoupit k radikální personální změně). Jak vyhodnotil Paleček (2015, s. 9) v závěru analýzy Náhradní rodinná péče v České republice v reflexi pracovníků NNO a orgánů SPOD v roce 2015 (názory pracovníků OSPOD, ale i NNO) k možnému doprovázení OSPOD hlavní důvod, proč by OSPOD neměl být doprovázející organizací je **funkční mechanismus kontroly**, zda se dítěti dostává potřebné péče. A jak dále Paleček (2015, s. 10) říká, OSPOD má povinnost sledovat vývoj dítěte v pěstounské péči a dle zákona o SPOD nejméně 1x za 6 měsíců dítě navštívit. Povinnost sledování dítěte patří do činnosti jednoznačně kontrolní. Jak je dále uvádí: „*jestliže je však OSPOD současně doprovázející organizací pěstounů i opatrovníkem dětí, jímž dělá opatrovníka, přestává být jeho kontrolní role jednoznačná, protože by měl pěstouny primárně podporovat.*“

DC. 3 Zmapování dilemat u sociálního pracovníka OSPOD a jejich následná reflexe

V tomto dílčím cíli jsem se zaměřila na **dilemata**, která sociální pracovníci při své práci řeší, zda tyto dilemata vznikají v souvislosti s dvojrolí, jak dilemata reflektují, jak s nimi pracují a zda dilemata ovlivňují jejich další profesní činnosti, případně soukromí. Dilemata byla pojmenována všemi dotazovanými pracovníci. Všechny shodně dilemata vnímají při **nevyjasněnosti rolí**, kdy se opět hranice mezi kontrolou a podporou prolínají, a pracovníci nejsou zcela přesvědčeni, **jako úlohu s danou rodinou v další práci zastávají**. Dilemata

označili při kumulování funkcí, dalším dilematem byl **dostatečný časový prostor**, zahlcení byrokracií na úkor sociální práce. Téměř všechny informantky řeší vzniklá dilemata pomocí supervize, intervize, porad. Pouze jedna pracovnice supervize nemá, aktuálně řeší zakázku o supervizi, pracovní dilemata se snaží vyřešit pomocí intervize. „*Snažím se ke každému případu přistupovat individuálně, objektivně tak, aby právě dané dilema práci ovlivnilo minimálně, nejlépe vůbec*“ (I 4). Co se týká úspěšnosti zvládnutí dilemat informantky sdělovaly, že pomocí supervize, které jsou přítomny i další pracovnice OSPOD se většinou podaří problémy rozklíčovat, velmi přínosnou hodnotí i poradu s nadřízeným orgánem, odbornou literaturu nebo sdílení témat na poradách pořádaných krajským úřadem. Do soukromí se každá z informantek snaží nevnášet si pracovní potíže či rozpory, bohužel ne vždy se tento úmysl zdaří. V tomto případě většinou pomáhají aktivity spojené s psychohygienou.

Poslední dílčí cíl byl naplněn, většina informantek potvrdila moji domněnku, že **dvojrole sociálního pracovníka je zákonitě propojena se vznikem dilemat**, která se více či méně daří pracovníkům odbourávat. Velmi záleží na praxi pracovníka, jeho pracovním zázemí, časové dotaci, vytíženosti, ale zejména ve sloučení funkcí doprovázení a pracovníka SPOD.

Závěr

Sociálně-právní ochrana dětí je odvětvím veřejného práva, které je zejména v poslední době negativně vnímáno veřejností v souvislosti i s mediálními případy. Sociální pracovník OSPOD je odborníkem, který ctí mimo jiné i Úmluvu o právech dítěte a jeho předním zájmem je blaho každého dítěte, na kterého se sociálně-právní ochrana vztahuje. Každé dítě v náhradní rodinné péči je nutno považovat za ohrožené. V zájmu všech členů týmu, kteří pracují s ohroženým dítětem v náhradní rodinné péči, je předním hlediskem, aby podpora dítěte a jeho náhradní rodiny byla kvalitní, byl naplňován zájem na harmonickém vývoji osobnosti dítěte a fungovala podpora pro přirozený vývoj dítěte v rodinném prostředí.

Hlavním cílem práce bylo zhodnocení pozitiv a negativ dvojrole sociálního pracovníka OSPOD, zjištění zda dvojrole je spojená s možným vznikem dilemat, jakými způsoby jsou dilemata sociálními pracovníky zpracovávána. Zákonná možnost uzavírání dohod o výkonu PP s OSPODy je využívána, většina dotazovaných sociálních pracovníků tuto možnost nevíta, nesouhlasí se stávající úpravou, a pokud může, tak rodinu k uzavření dohody směřuje na neziskovou organizaci.

Sociální pracovníci hodnotí možnost uzavření dohody o výkonu PP s neziskovou organizací jako výhodnější pro rodinu. Neziskové organizace dokáže uspokojovat potřeby dítěte a náhradní rodiny komplexně, pro rodinu má klíčový doprovázející pracovník dostatek časového fondu, a tím je možné s rodinou navázat bližší vztah a pracovat na důvěře rodiny. V těchto případech je možné sledovat, že zde nedochází ke kolizi zájmů, pracovník nestátní neziskové organizace od začátku spolupráce vyjasní rodině svou roli a poslání. Dotazované sociální pracovnice se v provedené analýze shodly na tom, že ve většině případů nemají v práci s náhradní rodinou kde současně i doprovází vyjasněné pozice kontroly a podpory. Mnohdy městské úřady kumulují funkce a pracovníci zpracovávají agendu náhradní rodinné péče a současně jsou rodině oporou v roli doprovázející organizace. Je otázkou, zda OSPOD může být rodině partnerem v oblasti doprovázení, podporování, vysvětlování a současně při neurovnané situaci v rodině, která vyžaduje např. nastavení určitých výchovných opatření vůči dítěti, anebo nastavení zdárných průběhů asistovaných kontaktů dítěte s biologickými rodiči. Může být tento úřad s nevyjasněnými pozicemi být důvěryhodným partnerem pro řešení vzniklé situace v rodině?

Skutečná podpora, práce na individuálních potřebách dítěte, práce na jeho identitě, ale současně práce na důvěře a porozumění, čas a prostor, který by měl být prvořadý pro doprovázejícího pracovníka, jsou v těchto případech nedostatečné.

Tímto výzkumem jsem chtěla poukázat na nevhodnou zákonnou možnost uzavírání dohod o výkonu PP na oddělení OSPOD, proto je možné vnímat závěry práce jako podnět k určitým změnám. Ať už na obecních úřadech obce s rozšířenou působností, kde by v případě uzavření dohody o výkonu PP působila jedna pracovnice, která by plnila pouze funkci doprovázení rodiny. Roli dozorujícího sociálního pracovníka OSPOD by zastávala pracovnice jiná. Je však v zájmu nezletilého dítěte, aby sociální pracovnice spolu komunikovaly o problémech rodiny, společně se zamýšlely nad tvorbou individuálních plánů ochrany dítěte.

Dané téma bylo velmi zajímavé zpracovávat v rámci větší analýzy. Pro další výzkum by bylo vhodné přistoupit k rozsáhlejšímu dotazování v náhradních rodinách a u doprovázejících pracovníků NNO.

Seznam literatury

Použitá literatura:

BUBLEOVÁ, Věduna, Alena Vávrová, Filip Vyskočil a Pavla Pokorná. *ADOPCE.COM Průvodce náhradní rodinnou péčí*. Praha, 6. vydání: Spolu dětem o.p.s., 2014. 39 s.

DIMBLEBY, Jonathan. *Profesionální sociální pracovník*. In: *PEMOVÁ, Terezie; PTÁČEK, Radek.. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. 187 s. ISBN 978-80-247-4217-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. edice pedagogické literatury, 2000. 199 s. ISBN 80-85931-79-6.

GROHOVÁ, Jana, Věduna Bubleová, Alena Vávrová a Jana Frantíková. *Dítě v náhradní rodině potřebuje i vaši pomoc! Informace a pracovní listy pro pedagogy*. 1. vydání. Praha, Středisko náhradní rodinné péče o.s., 24 s. 2011. ISBN 978-80-87455-06-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd.1 -Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

JANEBOVÁ, Radka. *Teorie a metody sociální práce – reflexivní přístup*. Hradec Králové, 1. vydání: Gaudeamus, 2014. 120 s.

JŮZOVÁ KOTALOVÁ, Kristýna. *Nástroje sociálně-právní ochrany v praxi. Sociální práce č.2/2015 – Příloha*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, FSS OU Ostrava, 2015. 54 s. ISSN 1213-6204.

KAPPL, Miroslav. *Eriksoniánské přístupy a dilema moci*. In: *JANEBOVÁ, Radka; KAPPL, Miroslav; SMUTEK, Martin, eds. Sociální práce mezi pomocí a kontrolou*. 1. vydání: Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-118-6.

KOLÁČKOVÁ, Jana. *Supervize*. In: *MATOUŠEK, Oldřich eds. Metody a řízení sociální práce*. Praha. 1. vydání: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.

KVĚTENSKÁ, Daniela. *Moc a pomoc v pomáhajících profesích*. In: *JANEBOVÁ, Radka; KAPPL, Miroslav; SMUTEK, Martin, eds. Sociální práce mezi pomocí a kontrolou*. 1. vydání: Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-118-6.

LAAN V.d., Geert. *Otázky legitimity sociální práce*. 1. vydání: ZSF OU Boskovice-Ostrava: Albert, 1998. 262 s. ISBN 80-85834-41-3.

LEVICKÁ, Jana. *Etické dilemy sociální práce*. In: KAPPL, Miroslav; SMUTEK, Martin; TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana, eds. *Etika sociální práce*. 1. vydání: Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 488 s. ISBN 978-80-7435-037-5.

MACELA, Miroslav. Dohody o výkonu pěstounské péče. *Právo a rodina č.7/2013 – 15. ročník*. Praha: Linde, 2013. 24 s. ISSN 1212-866X.

MACKOVÁ, Martina. *Reflexe sociální práce jako profese*. In: SMUTEK, Martin; SIEBEL, Fridrich W.; TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana, eds. *Rizika sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. ISBN 978-80-74-7435-086-3.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha, 1. vydání: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Praha, 3. vydání: Portál, 2012. 312 s. ISBN 978-80-262-0211-0.

MOJŽÍŠOVÁ, Adéla, Radka Michelová. *Potřebují sociální pracovníci supervizi? Možnosti a limity supervize jako nástroje profesního rozvoje sociálních pracovníků*. In: TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana; LEVICKÁ, Katarína; eds. *Profesionalita, perspektivy a rozvoj sociální práce*. 1. vydání: Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. 724 s. ISBN 978-80-7435-359-8.

MOTEJL, Otakar, Iva Černá, Klára Panovská a Petra Matyášová. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv RODINA A DÍTĚ*. Brno: ASPI, 2007. 215 s.

NADAČNÍ FOND J&T. *Právní a finanční aspekty doprovázení pěstounských rodin*. Praha: Nadační fond J&T, 2014. 26 s.

NEČASOVÁ, Mirka. *Profesní etika*. In: MATOUŠEK, Oldřich eds. *Metody a řízení sociální práce*. Praha. 1. vydání: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.

NOVOTNÁ, Věra, Eva BURDOVÁ a Jana RIEDLOVÁ JURKOVÁ. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vydání. Olomouc: Anag, 2014. 798 s. ISBN 978-80-7263-914-4.

NOVOTNÁ, Věra. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právo a rodina č.4/2014 – 16. ročník*. Praha: Linde, 2014. 24 s. ISSN 1212-866X.

PEMOVÁ, Terezie, Radek Ptáček. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada, 2012. 187 s. ISBN 978-80-247-4217-2.

ROTREKLOVÁ, Eva. *Pěstounská péče na přechodnou dobu, tématická skupina - reflexe zkušeností a příklady dobré praxe*. In: ROTREKLOVÁ, Eva; Oulehlová Michaela a kol. *Sborník z XIII. Celostátního semináře Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů*. Brno: TRIADA – Poradenské centrum, o.s., 2013. 64 s. ISBN 978-80-260-5449-8.

SEDLÁK, Petr. *Osvojení, osvojení a osvojované dítě*. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana; Králíčková Zdeňka; Westphalová Lenka a kol.. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání Praha: C.H. Beck, 2014. s.1380. ISBN 978-80-7400-503-9.

ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára Šedřová a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1.- Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOMEŠ, Igor a kolektiv. *Sociální právo České republiky*. 1. vydání. Praha: Linde, 2014. 319 s. ISBN 978-80-7201-938-0.

UHLÍŘOVÁ, Veronika. *Kontakt dítěte v náhradní rodinné péči s biologickou rodinou*. Nový Bor: Velký vůz Sever, 2014. 44 s.

WESTPHALOVÁ, Lenka. *Pěstounství - postavení pěstounské péče, pěstounské péče na přechodnou dobu*. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana; Králíčková Zdeňka; Westphalová Lenka a kol.. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání Praha: C.H. Beck, 2014. s. 1380. ISBN 978-80-7400-503-9.

Internetové zdroje:

Publikace a texty Střediska NRP, Výzkum praxe náhradní rodinné péče v České republice a zkušenosti aktérů s touto praxí. *Středisko náhradní rodinné péče*. [online]. 13. 6. 2016 [cit. 2016-06-13]. Dostupné z: http://www.nahradnirodina.cz/publikace_a_texty_strediska_nrp

OPS Centrum podpory. *Nadace Sirius*. [online]. 13. 6. 2016 [cit. 2016-06-13]. Dostupné z: <http://www.nadacesirius.cz/soubory/ke-stazeni/Nahradni-rodinna-pece-v-CR-v-reflexi-pracovniku-NNO-a-OSPOD-v-roce-2015.pdf>

OPS Centrum podpory. *Nadace Sirius*. [online]. 19. 6. 2016 [cit. 2016-06-19]. Dostupné z: http://www.nadacesirius.cz/soubory/metodiky/Amalthea_Metodika_doprovazeni.pdf

Právní normy:

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí (v platném znění)

Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (v platném znění)

Zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře (v platném znění)

Zákon č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění (v platném znění)

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách (v platném znění)

Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád (v platném znění)

Sdělení FMZV Č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte

Vyhláška č. 473/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, Příloha č. 1

Etický kodex sociálních pracovníků České republiky

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Transformační tabulka	28
Tabulka č. 2: Kódování a demografické údaje	29

Přílohy

Příloha A – Přepis rozhovoru s Informantkou 2

TO1: Jak dlouho pracujete v sociální oblasti a v oblasti náhradní rodinné péče?

„V sociální oblasti pracuji 20 tím rokem a v NRP 3 roky.“

TO2: Jak hodnotíte současnou roli sociálního pracovníka pro náhradní rodinnou péči?

„Myslím si, že ta role by měla být koordinační, kdy by měl znát všechny služby, které by mohl využít pro danou rodinu a konkrétně s doprovázejícím pracovníkem náhradní rodiny jaké služby využít a plánovat v nejlepším zájmu dítěte, jeho další cestu tak, aby byli všichni spokojení. Myslím si, že koordinační role je tou nejzásadnější. Když vezmu klasického pracovníka OSPODu bez doprovázení.“

TO3: Jakou vnímáte roli OSPOD a neziskových organizací v systému náhradní rodinné péče?

„Pro mě úplně ideální varianta je trojúhelník pracovník OSPOD, doprovázející pracovník a pěstounská rodina samozřejmě i s přihlédnutím k biologické rodině. Součástí je i to dítě, takže já si to úplně nedokážu jinak představit, ale taky je to hudba budoucnosti. Po čase se všichni můžou sejít v jeden den, pracovat na tom, když my jsme vedeni jako pracovníci OSPOD pro individuální plán ochrany dítěte, tak opravdu si k tomu sednout a plánovat, aby se v tom všichni našli a všichni šli za jedno. Možná se nabízí varianta využití případové konference na takovéto setkání, ale nejsem si jistá, jestli při takovéto kapacitě je to možné, aby všichni byli spokojení.“

TO4: Jak hodnotíte možnost uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče s oddělením SPOD?

„Vůbec si tohle nedokážu představit, máme jednu rodinu, kterou takhle doprovázíme a domluvili jsme se s předešlou kolegyní, která rodinu měla na starosti, že ona tuto rodinu bude doprovázet a tuto rodinu budu kontrolovat. Zatím jsme si to úplně nevyzkoušeli, do té rodiny jezdíme společně a ani jsme to rodině takto nepředstavovali, že jedna bude kontrolovat a druhá doprovázet. Nějak se to snažíme vést dohromady, ale vnímáme to, že to jsou role naprosto neslučitelné, že to nejde. OSPOD by opravdu měl být sice v uvozovkách sice nějak kontrolní, sice ty kontroly se tam až tolik neprovádí, že mám za to, že pracovníce OSPOD jsou vedeny dobrou vírou a ta kontrola se s tím natolik neshoduje, že je to těžký, ale občas je potřeba zasáhnout, a těžko se zasahuje když, ten člověk by měl doprovázet a být tím, kdo s tou rodinou sdílí jejich zkušenosti a může to nabourat i ten vztah v tom smyslu nějaké důvěry, jak budu doprovázet, jak oni se mi budou otvírat a rodině já potom dám nějaké nápravné opatření nebo domluvu. Myslím si, že je to neslučitelné. Snažíme se sice, snažíme se si to v rodině vyjasnit, tato rodina je hodně složitá a je to tam těžký.

Myslím si, že je dobře, že ta možnost tam je, nicméně bych to viděla jako možnost nejposlednější. Opravdu mohou být místa, které jsou opravdu hluchý v rámci zasíťování sociálních služeb a kde je těžko nesmlouvat, nebo vést klienty k tomu, aby měli uzavřenou dohodu s organizací, která je 100 km daleko, ale brala bych to jako nouzové řešení na nějakou přechodnou dobu. A v rámci síťování sociálních služeb, bych tu poptávku na síťování u nás v Královéhradeckém kraji, ale jinde ke KÚ směřovala, že opravdu tady máme tolik a tolik pěstoun. Rodin a voláme po tom, aby ta služba tady byla. Takže jako nějaká nouzovka ano, ale určitě ne, aby se to běžně využívalo, to ne.“

TO5: Omezuje Vás negativně nebo ovlivňuje Vás v něčem možná dvojrole sociálního pracovníka SPOD ve vztahu k doprovázení náhradních rodin?

„Určitě to, že si myslím, že to nejde sloučit, kdybychom měli všechny pěstounské rodiny, které v pohodě šlapou, všechno tam funguje, tak je můžeme krásně doprovázet a všem nám bude dobře. Ale jakmile v této rodině bude nějaký průšvih, tak si to nedokážu představit, protože ta důvěra rodiny je zákonitě nabouraná. Myslím si, že je fajn, hned to rodině dopředu říci a vyjasnit si to, jaká je koho role a co lze od koho očekávat. Já když tam budu jako doprovázející pracovník, tak samozřejmě budeme pracovat na té důvěře a pracovat na tom, aby té rodině bylo nejlíp, ale zároveň, pokud budu mít i tu roli pracovníka OSPOD, tak mám nějakou oznamovací povinnost, mám prostě i nějakou výkonnou moc a říct to té rodině dopředu. Anebo já tady budu za tu, která vás bude doprovázet a kolegyně je tady za tu, která prostě 1x za ½ roku přijede se mnou, já ji budu předkládat záznamy ze šetření, který my jste tady spolu probrali, a ona zde bude ta, která bude dozorovat, jestli dítě je tam v naprostém pořádku. Myslím si, že to tzv. otevření karet dopředu, může nějak vyčistit ten vzduch, který v té rodině nebývá zpočátku nejlepší.“

„TO6: Vnímáte nějaká pozitiva v možnosti doprovázení náhradní rodiny oddělením SPOD?

„Říkala mi i kolegyně, která na tom je spokojená, z jiného úřadu, která se v tom našla, ale její náplň práce je jenom doprovázení, takže to možná by se dalo vidět jako pozitivum, když se v tom ta pracovnice najde, nicméně musí se nějak vyrovnat s tím, že přeci jenom to není je o tom doprovázení a vést i úřednickou činnost, včetně dalších věcí jako např. vedení docházek a dalších interních věcí (půjčování si auta aj.), že to není jenom o tom doprovázení, ale také o tom, že pracuji na úřadě a že jsem pracovníkem úřadu.“

TO7: S jakými etickými dilematy se při práci s náhradními rodinami setkáváte?

„ Je to otázka času, my jsme i tento případ při supervizi měli, kdy se ty role vyjasňovali, určitě při supervizi na to byl dobrý prostor. Je to jenom hudba budoucnosti. Díky Bohu máme jenom jednu rodinu, kterou doprovázíme, ale o to složitější. Tak ta supervize se mě zdá úplně nejlepší, jakým způsobem to vyjasnit, do jaké míry je to etický i pro tu rodinu a do jaké míry ke mně, jako k sociálnímu pracovníkovi. Pro mě je postrašně složitý, nevím, jak se kolegyně k tomu bude vyjadřovat, ale když předchozí kolegyně rodinu nějakým způsobem doprovázela a zároveň doprovázela, tak mě do té rodiny vůbec nezasvětila. A pro mě je velice těžký, do této rodiny nějak vstupovat, zvláště když vím, že je to složitá rodina, velmi problémová, kolikrát si musíme dávat pozor na každé slovo. Proto je to jak říkám otázkou času, kdy si to vyjasníme. A až budeme mít jasno, tak budeme vstupovat do této rodiny. Musíme být za jedno, protože pokud by oni cítili, že tam není jednota, tak by toho zneužili. Tak proto to je otázka času, kdy si to tady vyjasníme, aby to pro nás bylo bezpečné. Tam je velké riziko, že rodina si bude stěžovat, neustále se nás ptají, podle jakého zákona, podle jakého paragrafu toto je. Tak, abychom byli jednotní a měli pevnou půdu pod nohama.“

TO8: Jakým způsobem vzniklá dilemata reflektujete?

„ Osobně mě pomáhá o problémech a dilematech diskutovat na supervizích a intervizích. Velmi důležitý je názor zvenku. Pro ospoďáky je důležitá supervize, nejen pro náhradní rodinnou péči.“

TO9: Ovlivňují Vás vzniklá dilemata v další profesní činnosti, případně v soukromí?

„ Určitě ano. „

TO10: Jakými metodami a technikami se snažíte vzniklá dilemata zvládat?

„ Určitě intervize, tu máme každý pátek při poradě, tak zde se to dá využít, s kolegyní jsme tady dvě, takže se snažíme dát si i zpětnou vazbu. Pan vedoucí byl s námi na šetření v rodině a myslím si, že i ta intervize, máme ji 1x za 6 týdnů, tak je možnost to téma tam rozebrat. Úplně nevím, jaká technika by mě mohla pomoci, jen možná čas.“

TO11: Jak často tyto metody a techniky používáte?

„ Intervizi využíváme dle potřeby, minimálně 1x týdně. Supervizi 1x za 6 týdnů. Je možnost mít i individuální supervizi, když se s tím pereme. Je to důležité, odpojovat profesní rovinu.“

TO12: Jak hodnotíte úspěšnost zvládnání Vašich dilemat?

„ Myslím si, že to člověku otevře oči, člověku to ukáže i jiný vnímání než má on, když on je zahleděný jedním směrem a nevnímá co je dalšího okolo. Kolegyně, které nedělají náhradku, tak tomu dávají docela zajímavé podněty.“